

O'zbekiston Respublikasi
Markaziy banki

BANK OMONATLARI BOZORI

TAHLILI

Depozit operatsiyalari bozoridagi tijorat banklari	4
Bank omonatlarining denominatsiya valyutasi bo'yicha tuzilmasi	6
Bank omonatlarini ochish usullari	8
Bank omonatlarining foiz stavkalari	8
Bank omonatlarining moslashuvchanligi	10
Bank omonatlarini joylashtirish muddatlari	11
Bank omonatlarini ochish uchun minimal summalar	12

Omonatlar, qoida tariqasida, tijorat banklarining resurs bazasining asosiy manbalaridan biri sifatida qaraladi, aholiga esa — jamg'armalarni saqlash va ko'paytirishning qulay hamda ishonchli vositasi hisoblanadi. Shu bilan birga, bu bank tizimi barqarorligini ta'minlash va aholining moliyaviy inklyuzivligini oshirish omilidir.

Ushbu tadqiqotning maqsadi O'zbekistondagi bank omonatlari bozorining joriy holatini ko'rib chiqish va tijorat banklari tomonidan taklif etilayotgan mahsulotlar turkumini sifat va miqdor ko'rsatkichlari kesimida tahlil qilishdan iborat.

Ushbu sharhda jismoniy shaxslarning bank omonatlari tahlil qilinadi hamda omonatlarning denominatsiya valyutasi, joylashtirishning minimal summalari, ochish formatlari, moslashuvchanlik shartlari va foizlarni kapitalizatsiya qilish mavjudligi bo'yicha taqsimoti qamrab olinadi.

Asosiy ma'lumot manbalari sifatida foydalanilgan:

- tijorat banklarining rasmiy veb-saytlari;
- O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining ichki statistik materiallari.

Bunday yondashuv bozor rivojlanishining asosiy tendensiyalarini va aholining qisqa muddatli jamg'armalarining asosiy qismini shakllantiruvchi mahsulotlar turkumining xususiyatlarini aniqlash, shuningdek tijorat banklarining moliyaviy imkoniyatlarini oshirish hamda mahsulotlar turkumini (product diversity) takomillashtirishga qaratilgan tavsiyalarni shakllantirish imkonini beradi.

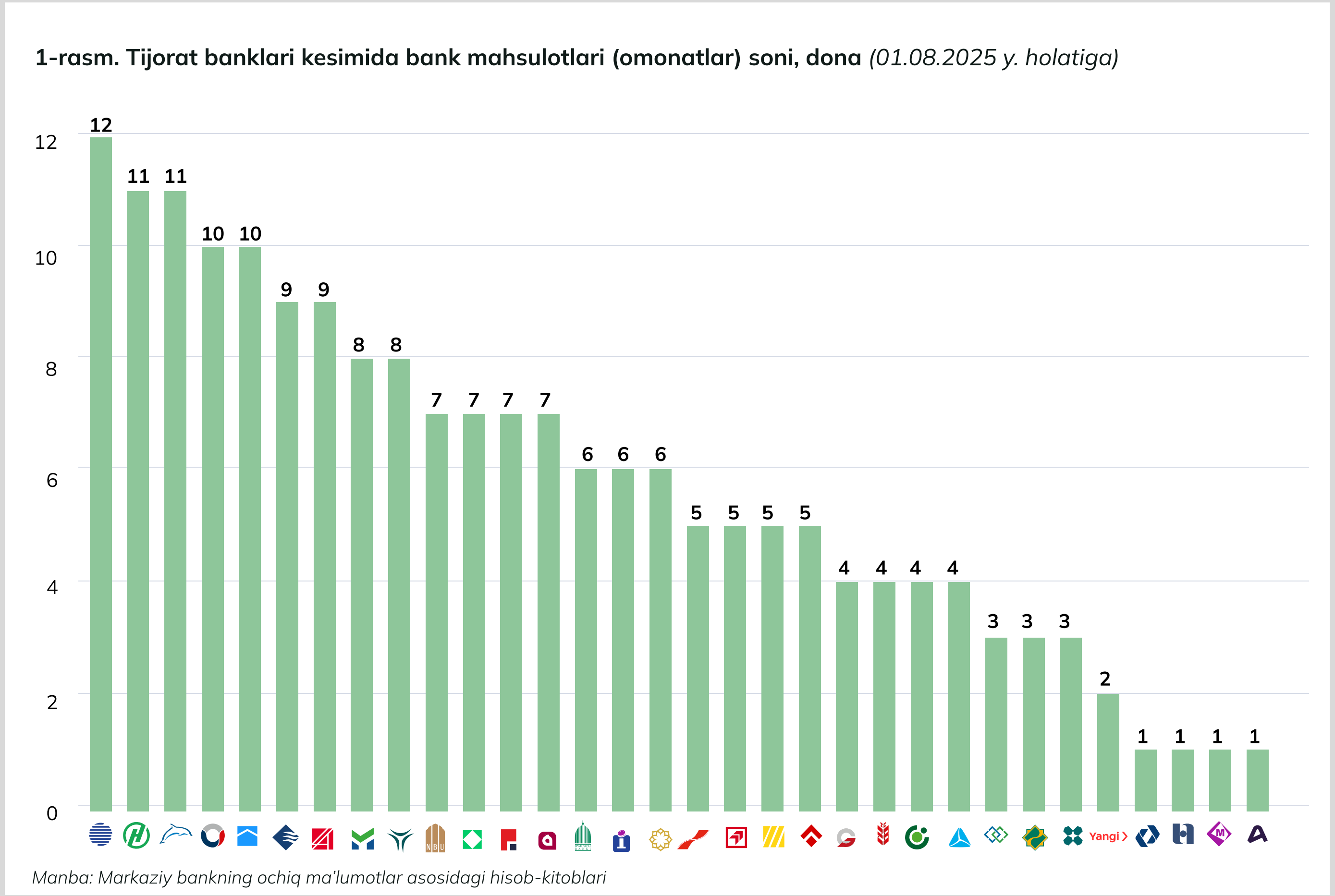
Ma'lumotlar joriy holatni — e'lon qilingan sana holatiga ko'ra aks ettiradi.

Moliyaviy savodxonlik va ommaboplikni oshirish departamenti tomonidan tayyorlangan.

Tadqiqotni o'tkazish uchun Markaziy bankning mas'ul bo'linmalari jalb etildi:

- **Buxgalteriya hisobi va hisobot departamenti;**
- **Statistika va tadqiqotlar departamenti.**

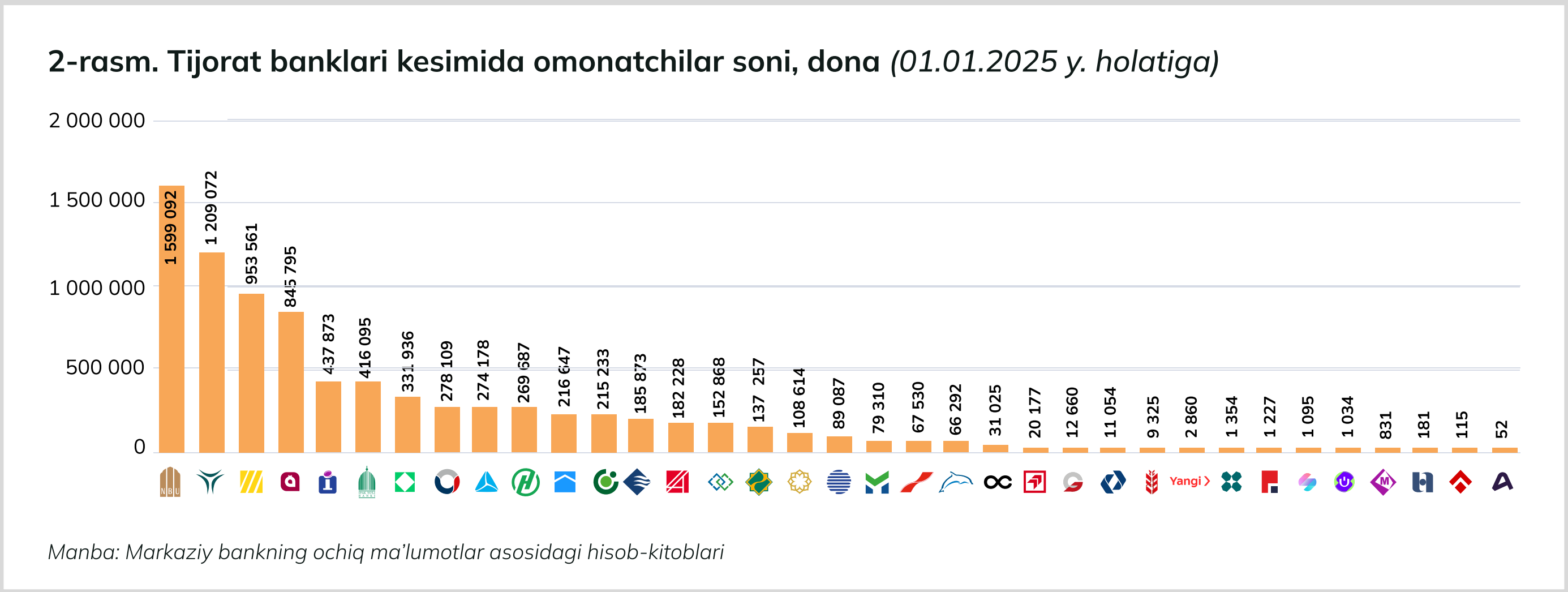
Bank omonatlari segmentini tahlil qilish maqsadida O‘zbekistondagi 32 ta tijorat banki tomonidan taklif etilgan 186 ta omonat o‘rganildi. Shuni ta’kidlash joizki, tadqiqot o‘tkazilgan vaqtda UZUM BANK, Octobank va SMART BANK o‘z omonatlar turkumiga ega emas edi (1-rasm).

Tijorat banklari bo‘yicha omonatchilarning taqsimoti yirik institutlarda mijozlar bazasining sezilarli darajada jamlanganini ko‘rsatadi. Barcha omonatchilarning yarmidan ko‘pi O‘zmilliybank (1,58 mln. dan ortiq) va Xalq bank (taxminan 1,23 mln.) hissasiga to‘g‘ri keladi, bu esa ularning bozordagi, jumladan, hududiy qamrovdagi yetakchi o‘rnini tasdiqlaydi. InFinBank, Kapitalbank (593 ming) va Ipak Yo‘li bank (487 ming) ham muhim ulushga ega bo‘lib, barqaror mijozlar bazasiga ega banklar guruhini shakllantiradi.

O‘rtacha segment esa 50 mingdan 300 minggacha omonatchilarga ega banklar tomonidan ifodalanib, yanada muvozanatli taqsimotni ta’minlaydi.

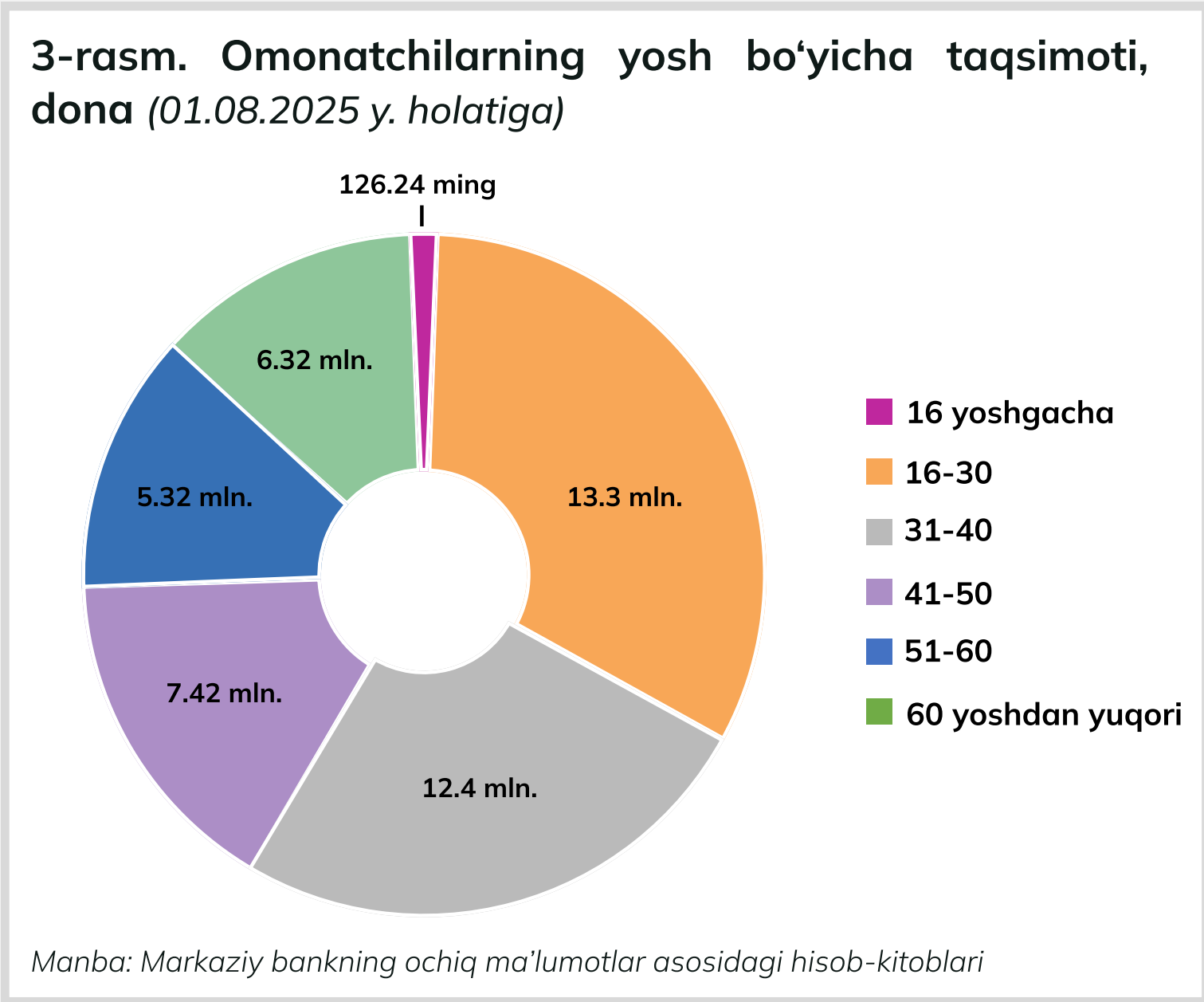
Shu bilan birga, APEX BANK va AVO BANK mijozlari soni hozircha ming nafardan kam boʻlib qolmoqda, bu esa, ehtimol, ularning bozorda nisbatan qisqa muddat faoliyat yuritayotgani, operatsiyalar koʻlami yoki bank faoliyat strategiyasidagi boshqa ustuvor yoʻnalishlar bilan izohlanadi (2-rasm).

Omonatchilarning yosh boʻyicha taqsimoti

Yosh toifalari boʻyicha depozit hisobvaraqlari tarkibining tahlili shuni koʻrsatadiki, omonatchilarning asosiy qismi yoshlar va oʻrta yosh vakillari orasida jamlangan. Eng koʻp hisobvaraq **16-30 yoshdagi** fuqarolar tomonidan ochilgan boʻlib, ularning soni **13,3 mln.ni** tashkil etadi, bu esa ularni eng yirik segmentga aylantiradi va yoshlarning bank xizmatlaridan faol foydalanishini aks ettiradi. Shunga yaqin faollik **31-40 yosh** guruhida ham kuzatiladi - **12,84 mln.** hisobvaraq, bu esa ushbu toifadagi aholining barqaror daromadlari va shakllangan moliyaviy odatlari bilan izohlanadi (3-rasm).

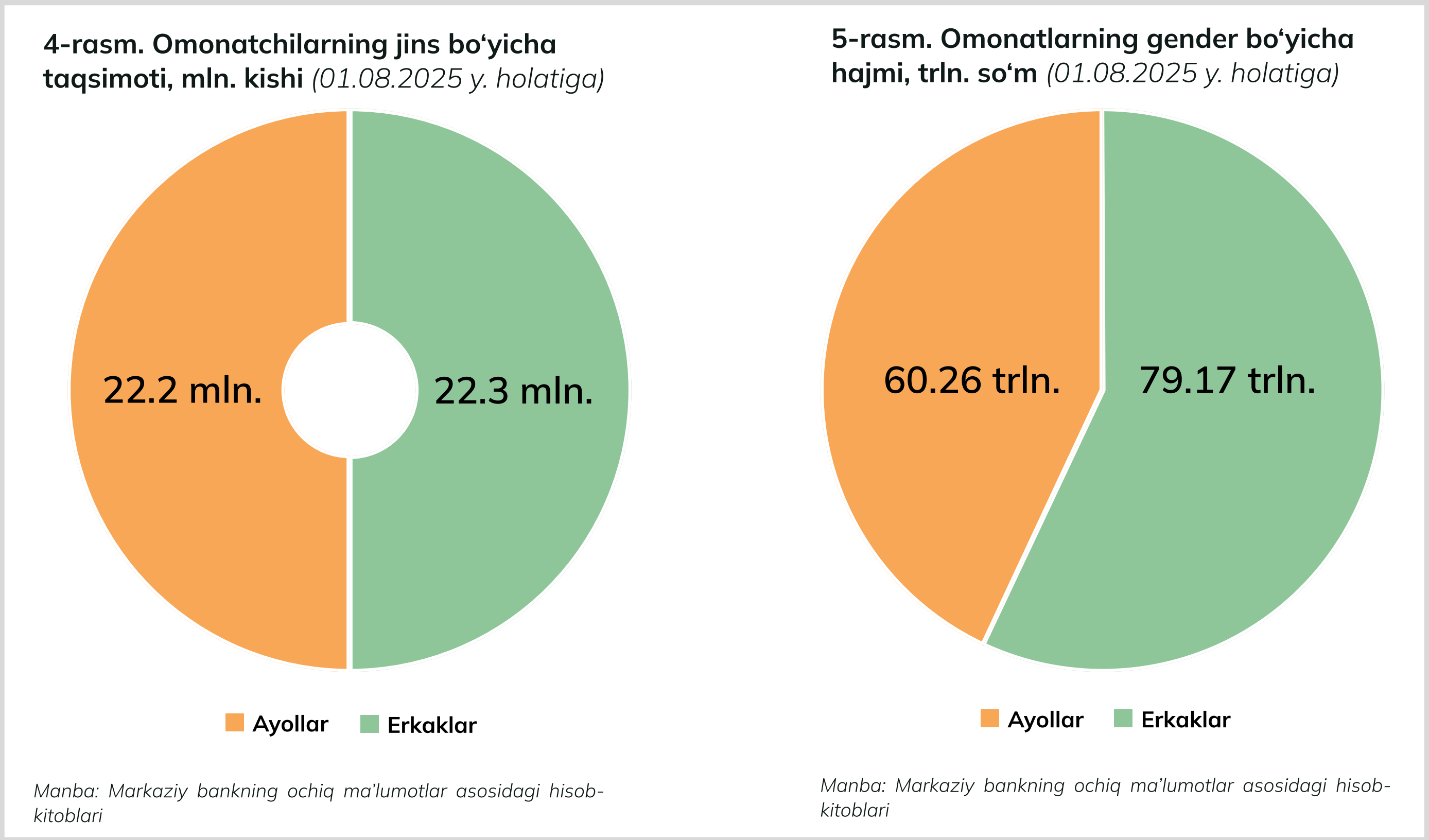
Katta yoshdagi toifalarda hisobvaraqlar soni ancha past: **41–50 yoshdagi** omonatchilar **7,42 mln.**, **51–60 yoshdagilar** **5,32 mln.** hisobvaraqqa ega. Shu bilan birga, **60 yoshdan** oshganlar orasida ham sezilarli hajm saqlanib qolmoqda - **6,32 mln.** hisobvaraq, bu esa omonatlarning pensiya yoshidagi va katta avlod uchun muhim jamgʻarma vositasi ekanini tasdiqlaydi.

Omonatchilarning gender bo'yicha taqsimoti

Omonatchilarning gender tuzilmasi erkaklar va ayollar o'rtasida omonatlarning deyarli teng taqsimlanganini ko'rsatadi. **Erkaklar** ulushiga taxminan **22,32 mln. omonat**, **ayollar ulushiga esa 22,2 mln. omonat** to'g'ri keladi, bu esa har ikki jinsning bank xizmatlaridan foydalanishda teng ishtirokini tasdiqlaydi. Bunday natijani moliyaviy inklyuziyaning muhim ko'rsatkichi sifatida baholash mumkin: ayollar ham erkaklar bilan teng ravishda omonatlar tizimiga jalb qilingan bo'lib, bu moliyaviy xizmatlardan foydalanishda gender tafovutini qisqartirish bo'yicha xalqaro mezonlarga mos keladi (4-rasm).

Shu bilan birga, joylashtirilgan mablag'lar hajmi tahlili ma'lum tafovutni ko'rsatadi: erkaklar hisobvaraqlarida qariyb **79,17 trln. so'm** jamg'arilgan bo'lsa, ayollarda bu ko'rsatkich **60,26 trln. so'mni** tashkil etadi. (5-rasm).

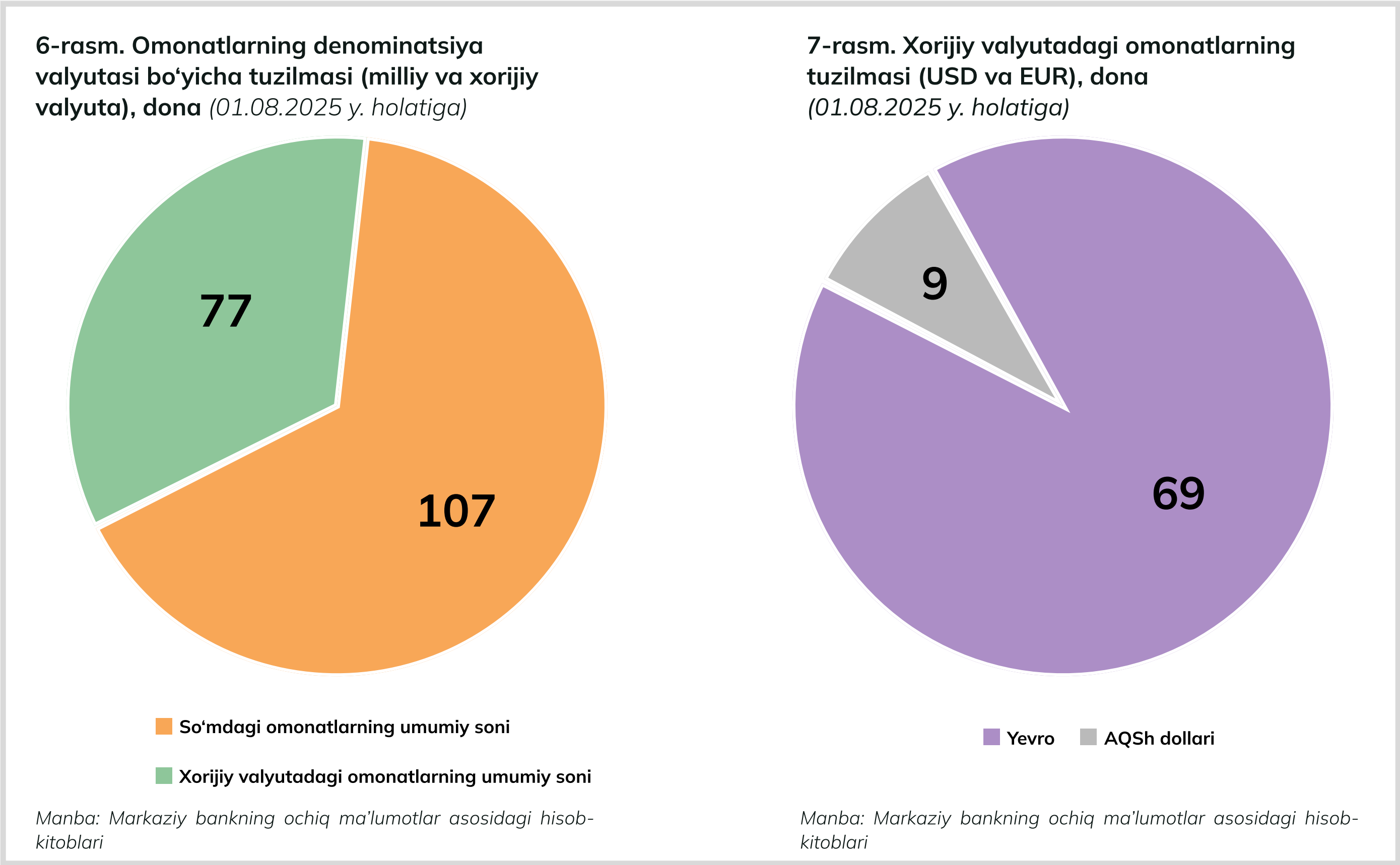

Bank omonatlarining denominatsiya valyutasi bo'yicha tuzilmasi

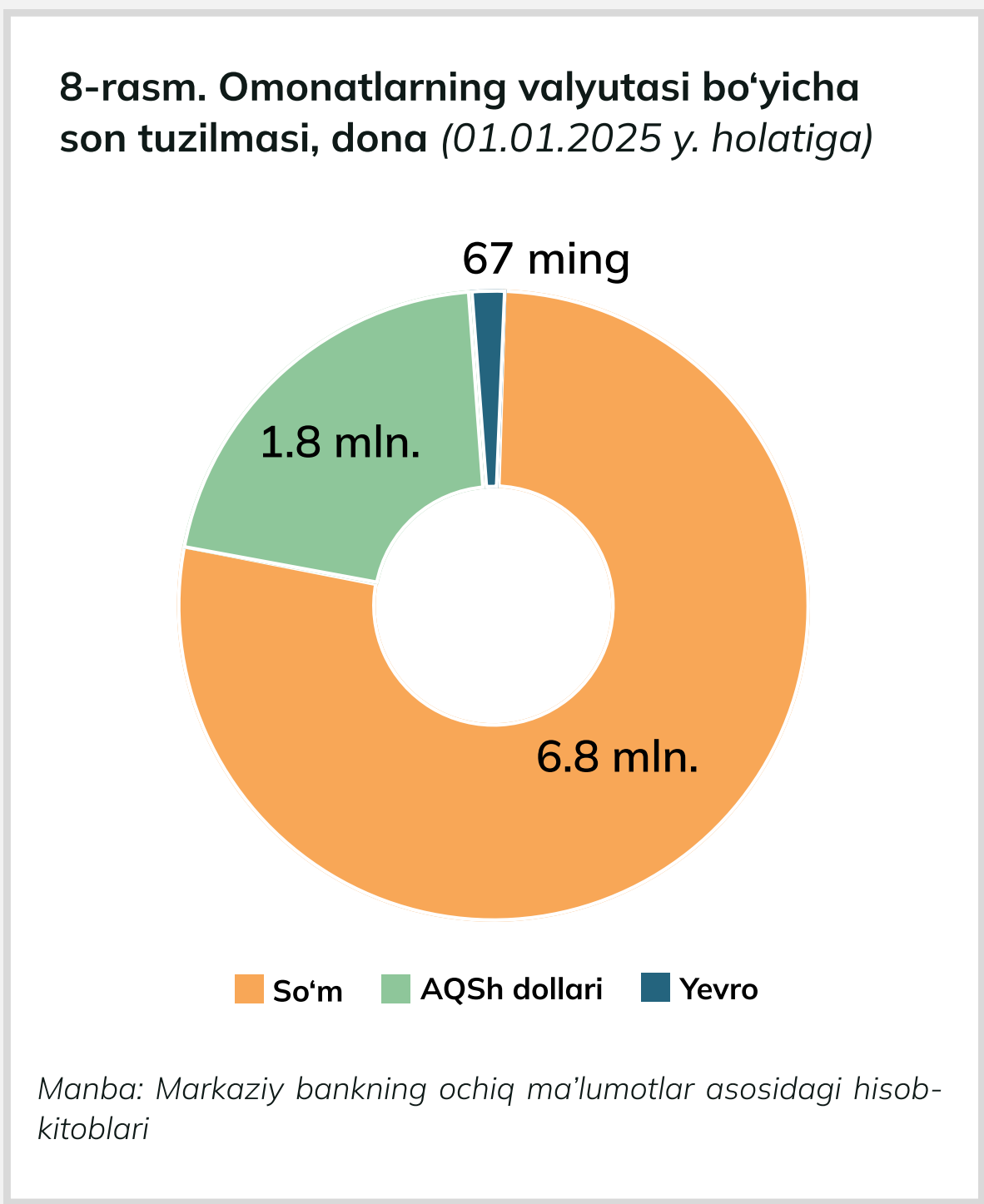
Omonatlarning valyutalari sifatida milliy valyuta - so'm, AQSh dollari va yevro qo'llaniladi. Deyarli barcha tijorat banklari milliy valyutadagi omonatlarni taklif etadi, bozor miqyosida esa jami **108 ta omonat** mavjud bo'lib, ular 32 ta tijorat bankining barchasida taqdim etilgan (6- va 7-rasmlar).

Xorijiy valyutada 78 ta omonat mavjud boʻlib, ular 28 ta bankni qamrab oladi (7-rasm):

- 69 ta omonat AQSh dollarida denominatsiya qilingan boʻlib, 28 ta bank tomonidan taklif etiladi. KDB Bank Oʻzbekiston, Eron "Soderot" bank, AVO BANK va YANGI BANK bundan mustasno, ular ushbu turdagi omonatlarni taqdim etmaydi;
- 9 ta omonat yevroda denominatsiya qilingan boʻlib, 7 ta bankda mavjud (*Kapital Bank, Asaka Bank, Hamkor Bank, Mikrocreditbank, Oʻzsanoatqurilishbank, Oʻzmilliybank, Ipak Yoʻli Banki*).

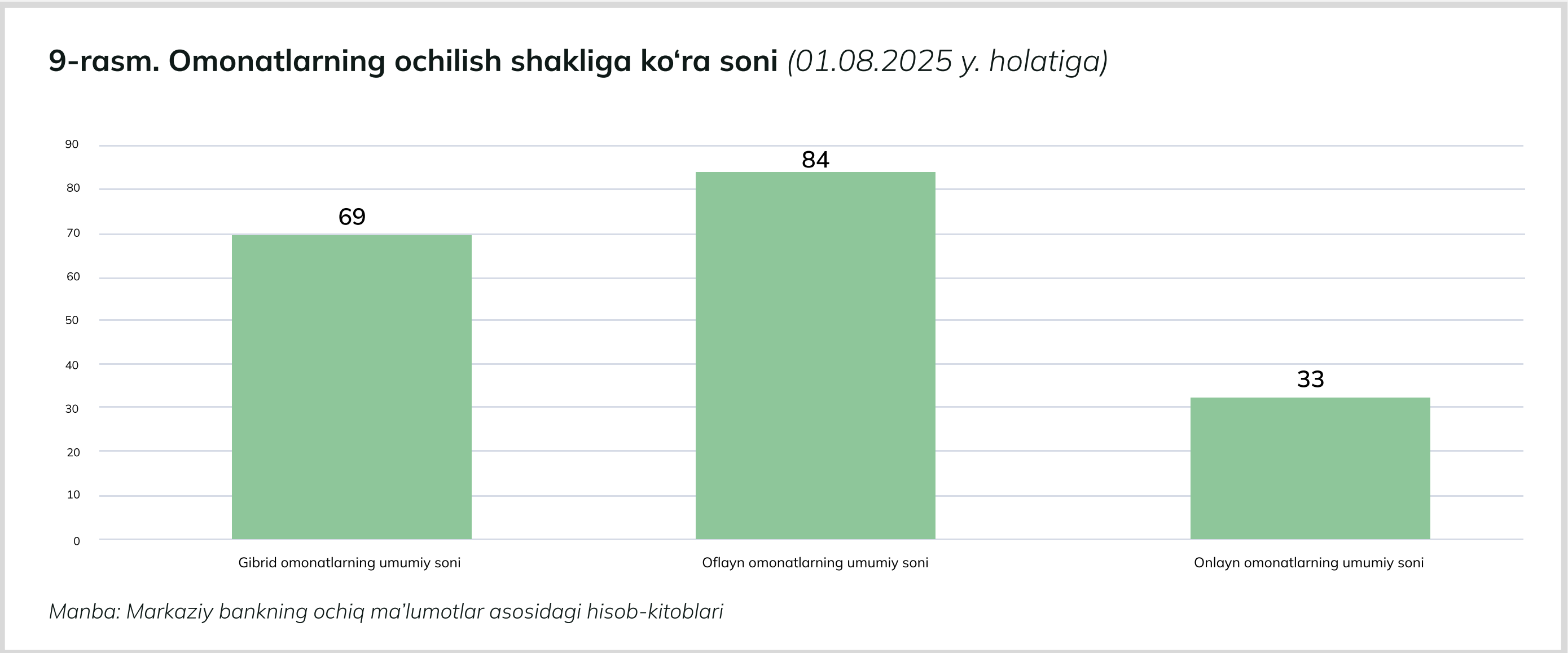
Jismoniy shaxslarning omonatlari denominatsiya valyutasi bo'yicha taqsimoti milliy valyutadagi ustunlikni ko'rsatadi (**6,84 mln. omonat**). Salmoqli qismi AQSh dollaridagi omonatlarga to'g'ri keladi (**1,84 mln. omonat**), bu esa aholining xorijiy valyutaga jamg'arma vositasi sifatida barqaror qiziqishini aks ettiradi. Yevrodagi omonatlar esa sezilarli darajada kichik (**67,6 ming omonat**) bo'lib, bozorda cheklangan o'rinni egallaydi (8-rasm).

Bank omonatlarini ochish usullari

Eng ko'p takliflar an'anaviy **oflayn formatiga** to'g'ri keladi - faqatgina bank bo'limlari orqali mavjud bo'lgan **84 ta mahsulot**. To'liq masofaviy tarzda, ofisga tashrif buyurmasdan rasmiylashtirish imkonini beruvchi **onlayn format 33 ta mahsulot** bilan ifodalangan.

Bozorning muhim qismini gibrid format - **69 ta mahsulot** tashkil etib, u mijozlarga omonatni ochishda eng qulay usulni tanlash imkonini beradi: raqamli kanallar orqali yoki shaxsan bo'limga murojaat qilish yo'li bilan (9-rasm).

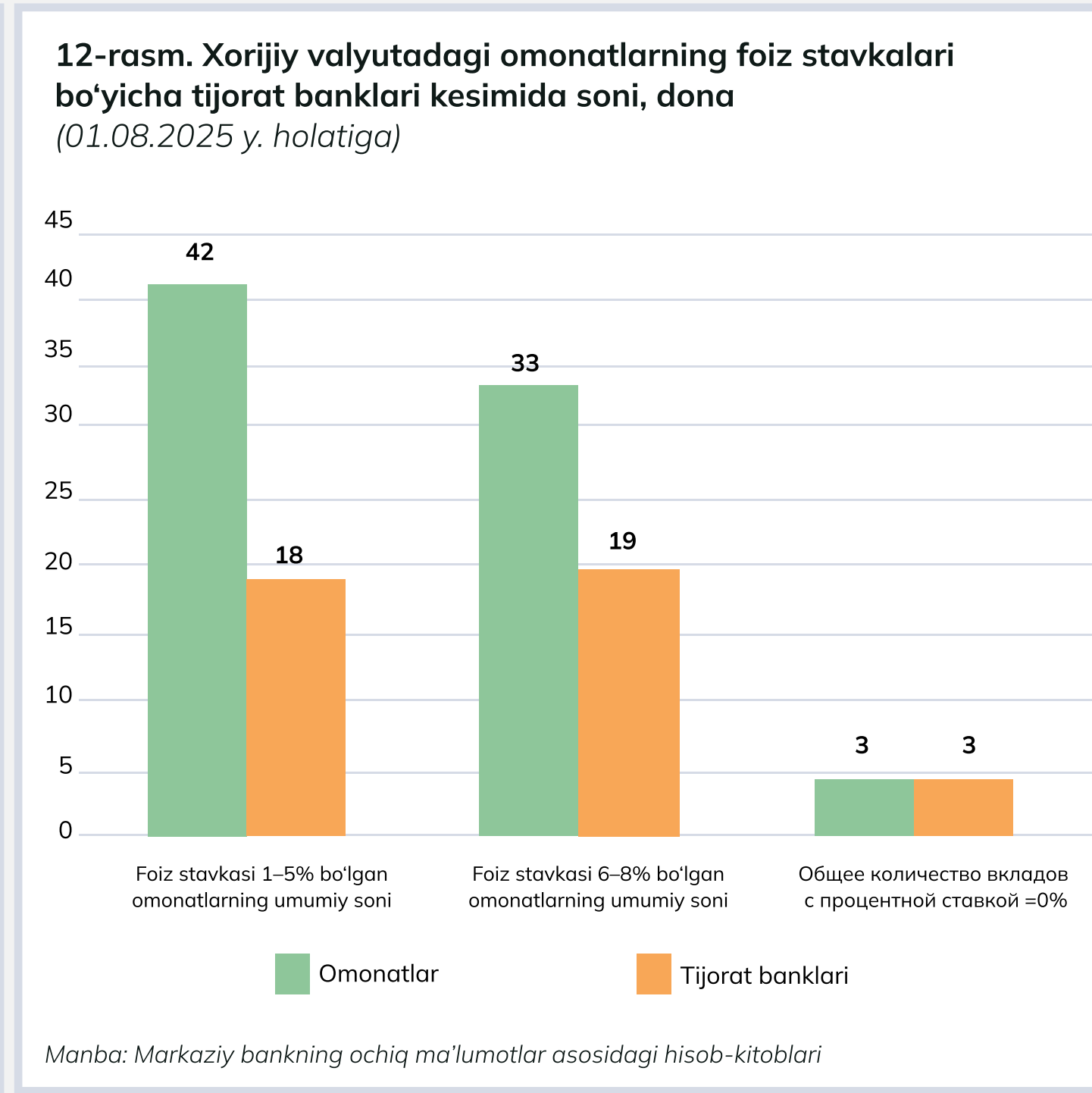
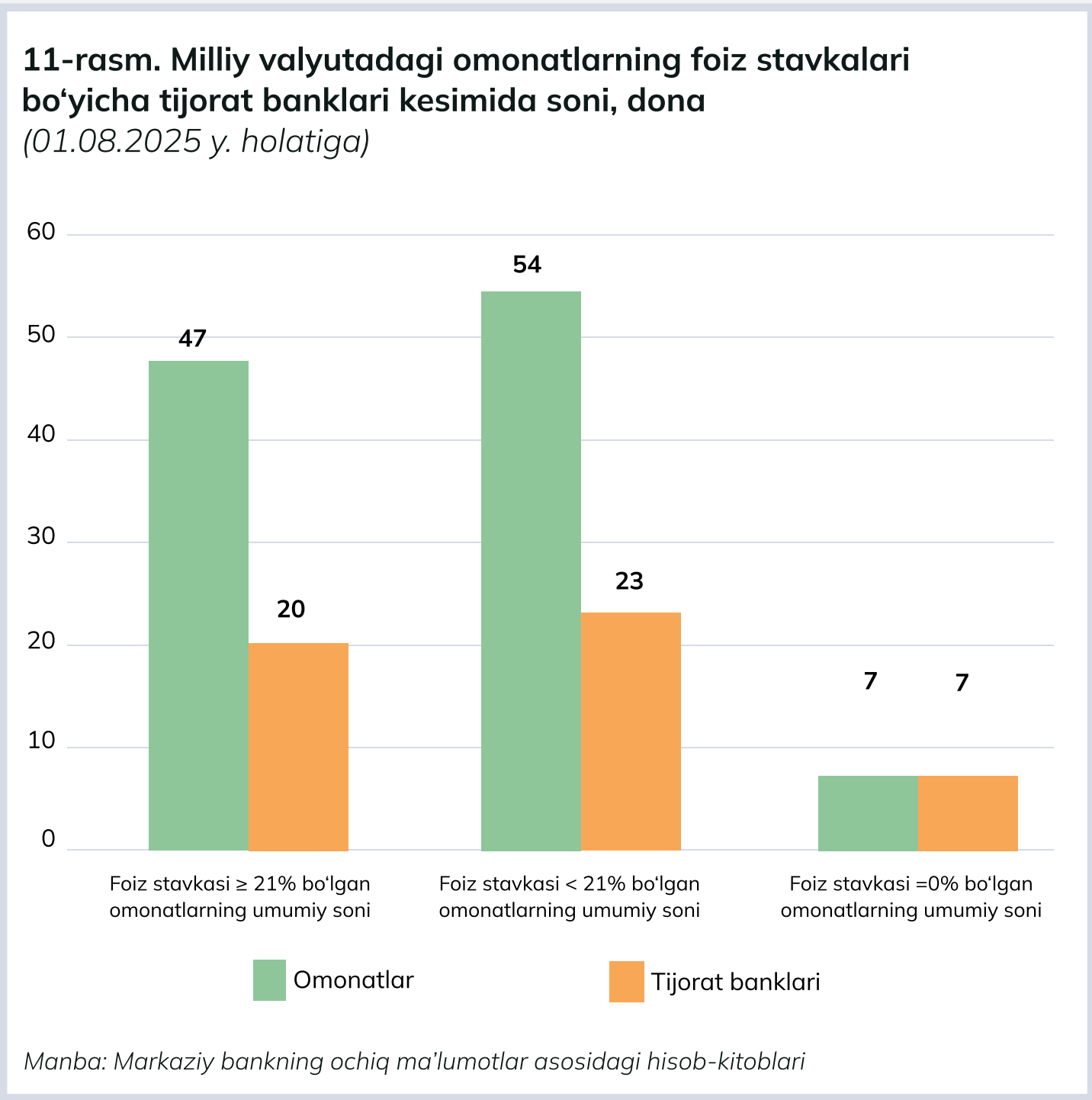
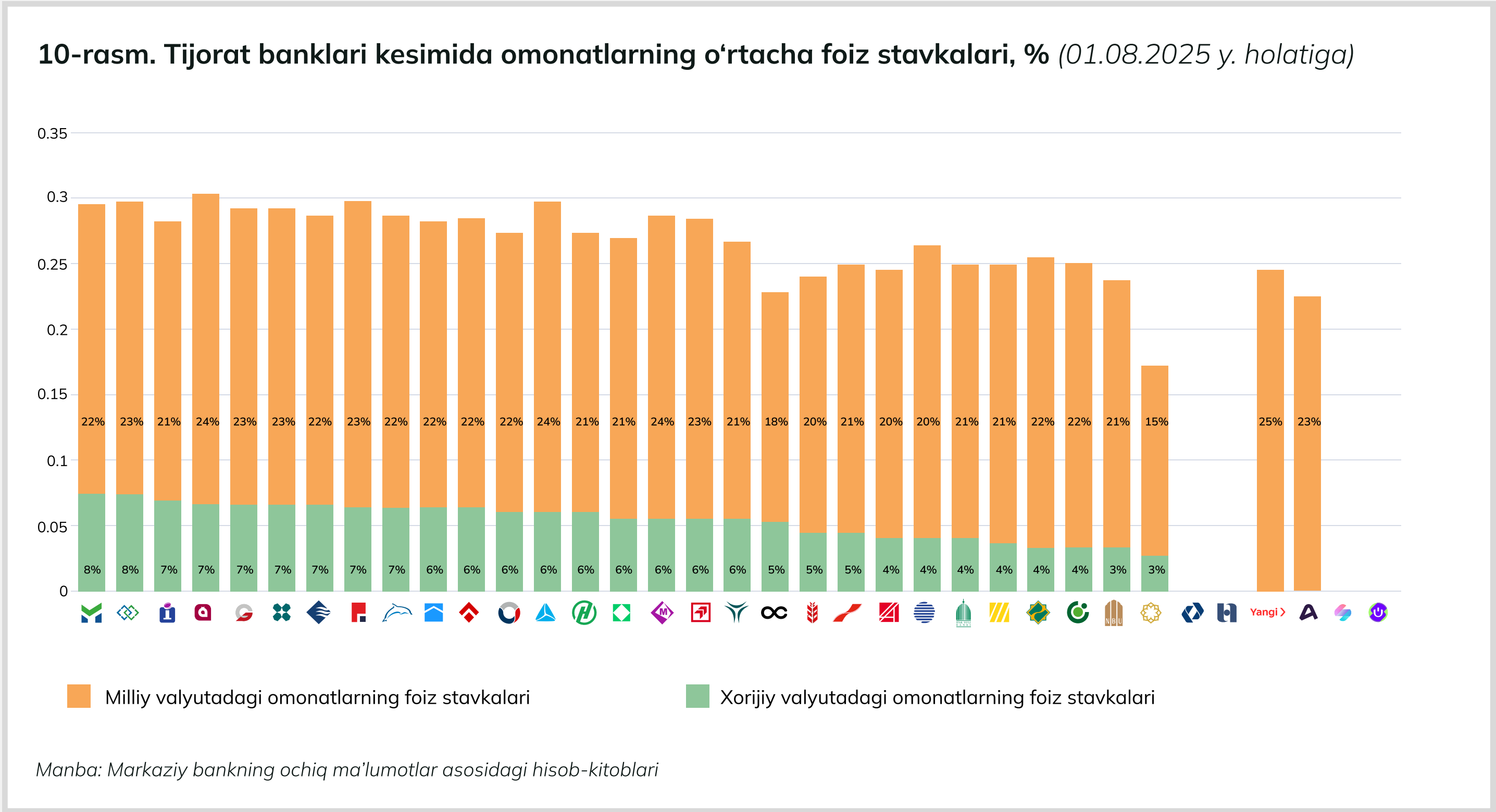

Bank omonatlarining foiz stavkalari

Omonatlarning foiz stavkalari milliy hamda xorijiy valyutada sezilarli darajada farqlanadi. So'mdagi omonatlar segmentida bozor asosini **21% dan past stavkali** mahsulotlar tashkil etib, ular 23 ta bankda 54 ta taklifni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, yuqori daromadli omonatlarning sezilarli ulushi saqlanib qolmoqda: **21% va undan yuqori stavkali 47 ta mahsulot** mavjud bo'lib, ular orasida maksimal 23% yillik stavkalar ham bor (10-rasm).

Ayrim banklar, jumladan Apex Bank va Poytaxt Bank, 23% yillik stavkali omonatlarni taklif qilmoqda. Bundan tashqari, 7 ta bankda 0% stavkali mahsulotlar (7 ta taklif) mavjud bo'lib, ular asosan mablag'ning qisman yechib olish imkoniyati bilan jamg'arma hisobvaraqlari shaklida taqdim etiladi (11-rasm).

Xorijiy valyutadagi omonatlarda stavkalar tuzilmasi yanada bir joyga jamlangan: **1–5% daromadlilikka ega takliflar** ustunlik qiladi **(18 ta bankda 42 ta mahsulot)**, 19 ta bankdagi 33 ta mahsulot esa 6–8% oralig'ida joylashgan. Yillik **8% maksimal stavka uchta bankda** — Anorbank, Garant Bank va InFinBank qayd etilgan (12-rasm)

Foizlarni kapitalizatsiya qilish funksiyasiga ega omonatlar bozorda cheklangan o'rinni egallaydi: jami **6 ta bankda** (*BRB, Turonbank, Hamkor Bank, AVO BANK, Asakabank, TBC Bank*) **8 ta mahsulot** taklif etiladi. Shu bilan birga, AVO BANK, Hamkor Bank va TBC Bankda kapitalizatsiya onlayn-omonatlar ochilganda avtomatik tarzda ulab qo'yiladi, bu esa uning asosan raqamli muhitga integratsiyalashganini ko'rsatadi.

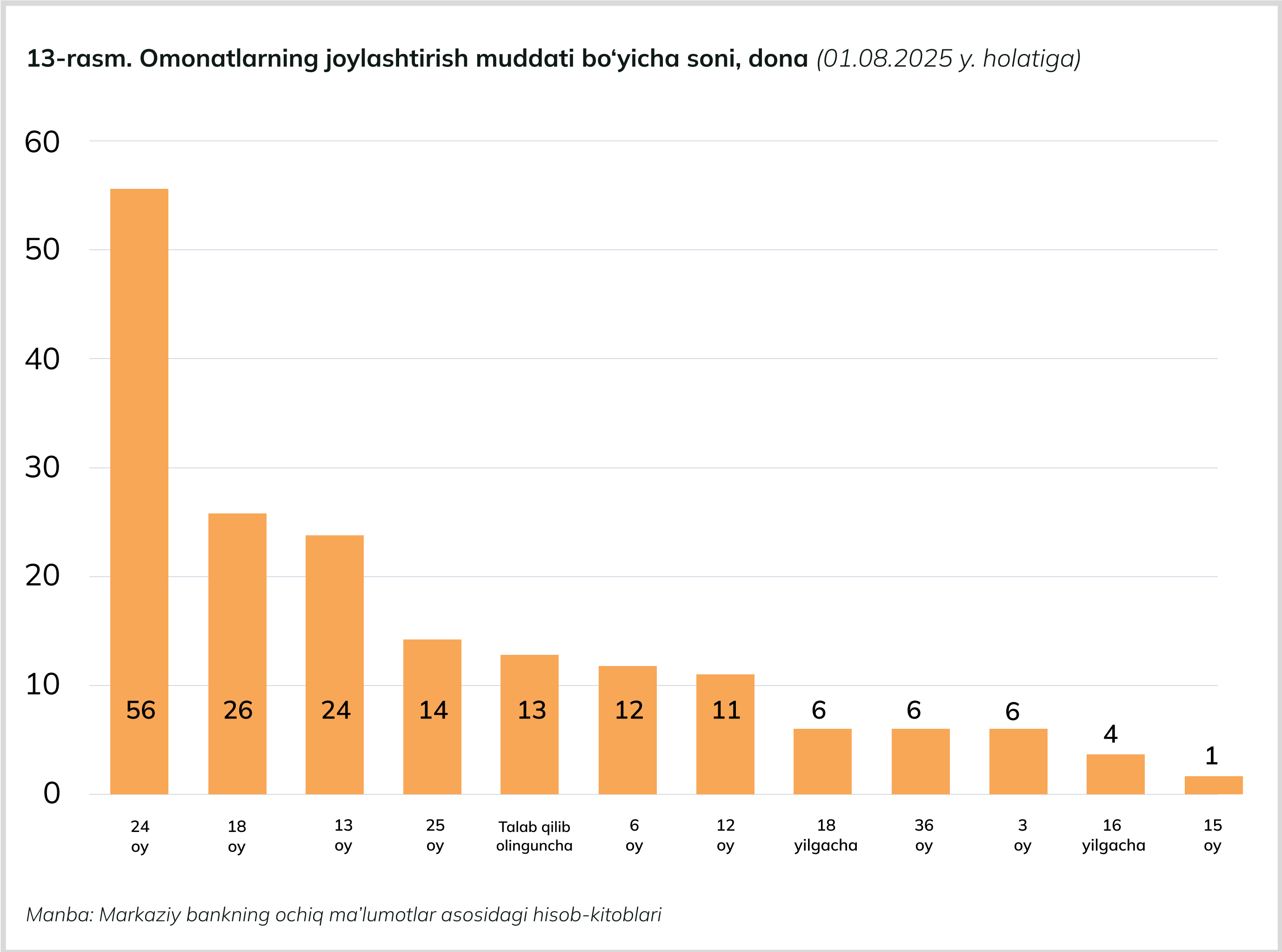
Bank omonatlarining moslashuvchanligi

Talab qilib olinguncha omonatlar segmenti cheklangan bo'lib, 8 ta bankda (*Ipoteka Bank, Eron "Soderot" bank, Hamkor Bank, KDB Bank O'zbekiston, Xalq Banki, O'zmilliybank, Ipak Yo'li Banki, TBC Bank*) 13 ta mahsulot bilan ifodalangan, ularning qariyb uchdan biri jamg'arma hisobvaraqlari shaklida. Milliy valyutada moslashuvchanlik darajasi yuqoriroq: mablag'ni to'ldirish imkoniyati 30 ta bankdagi **79 ta mahsulotda**, qisman yechib olish esa **27 ta bankdagi 44 ta mahsulotda** nazarda tutilgan. Mablag'ni bir vaqtning o'zida ham to'ldirish, ham yechib olish imkonini beruvchi kombinatsiyalashgan yechimlarni asosan Aloqa Bank (4 ta mahsulot), InFinBank (3 ta mahsulot), APEX BANK (3 ta mahsulot) va ANOR BANK (3 ta mahsulot) taklif qiladi.

Xorijiy valyutadagi omonatlarda moslashuvchanlik darajasi pastroq: mablag'ni to'ldirish **26 ta bankdagi 54 ta mahsulotda**, qisman yechib olish esa **17 ta bankdagi 26 ta mahsulotda** mavjud. Eng ko'p kombinatsiyalashgan yechimlar Asaka Bank (4 ta mahsulot) va InFinBank (4 ta mahsulot) da kuzatilgan.

Omonatlarning katta qismi **24 oylik** toifada jamlangan (**56 ta mahsulot**) bo'lib, bu banklarning mijozlarni daromadlilik va joylashtirish muddati o'rtasida muvozanatni ta'minlovchi o'rta muddatli vositalarni tanlashga undash strategiyasini ko'rsatadi. **22 oylik (26 ta mahsulot) va 13 oylik (24 ta mahsulot)** segmentlardagi sezilarli taklif esa mahsulotlar turkumining mijozlar uchun qulay bo'lgan, yillik yoki bir yarim yillik davrlarga moslashtirilgan muddatlarga yo'naltirilganini namoyon etadi.

Qisqa muddatli va uzoq muddatli omonatlar cheklangan holda taqdim etilgan bo'lib, bu bunday vositalarga talabning pastligini aks ettiradi. Shu bilan birga, talab qilib olinguncha omonatlar (**13 ta omonat**) mijozlarga jamg'armalarni boshqarishda likvidlik va moslashuvchanlikni saqlab qolish imkonini bermoqda (13-rasm).

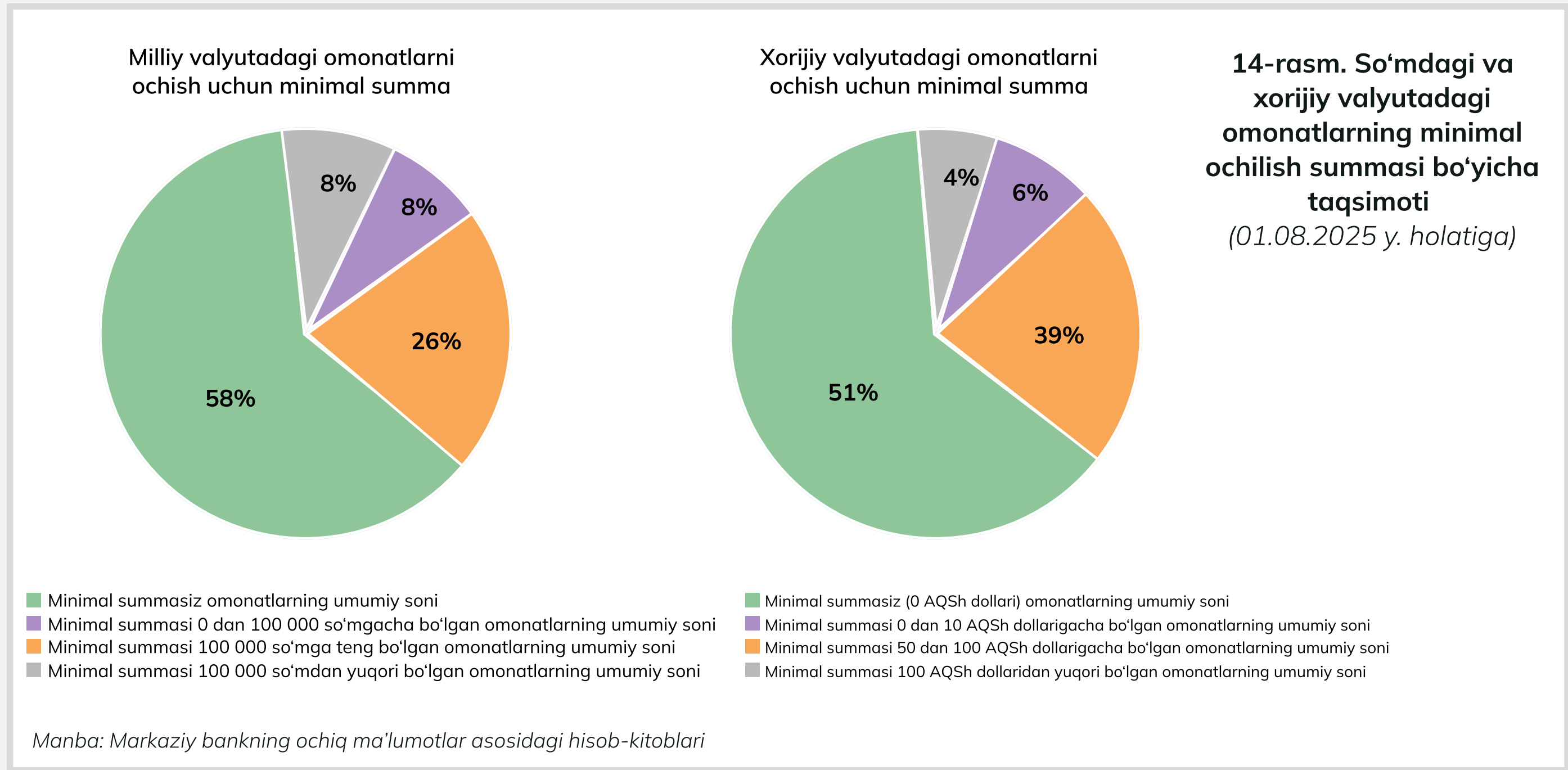

Minimal joylashtirish summasi omonat tanlashda asosiy mezonlardan biri hisoblanadi, chunki aynan ushbu ko'rsatkich aholining mahsulotdan foydalanish imkoniyatini ko'p jihatdan belgilaydi va jamg'arma madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi (14-rasm).

So'mdagi omonatlar segmentida **8 ta bankdagi 8 ta mahsulot** minimal summa talab qilmasdan (0 so'm) taklif etiladi. Ularga keng filial tarmog'iga ega banklar (*Ipoteka Bank, Aloqa Bank, Xalq Banki, Turonbank*), shuningdek hududiy qamrovi cheklangan muassasalar, jumladan ASIA ALLIANCE BANK (6 ta hudud), Orient Finans bank (10 ta hudud), Eron "Soderot" bank va KDB Bank O'zbekiston (Toshkent) kiradi.

Qo'shimcha ravishda 9 ta bankdagi 9 ta mahsulot minimal talab qilinadigan summa sifatida 0 dan 100 ming so'mgacha bo'lgan ramziy chegarani belgilagan bo'lib, bu ularni aholining keng qatlami uchun ochiq qiladi. Ushbu toifaga milliy tarmoqqa ega yirik banklar (*Aloqa Bank, Hamkor Bank, BRB, O'zmilliybank, Xalq Banki*), **hududlarning qisman qamrovi bilan** faoliyat yurituvchi banklar (*Garant bank – 9 ta hudud, Ipak Yo'li Banki – 7 ta hudud*), shuningdek to'liq raqamli o'yinchilar (*Avo Bank, TBC Bank*) kiradi, ular omonatlarni faqat onlayn tarzda taklif etadi.

Xorijiy valyuta segmentida ham minimal talablar past darajada qolmoqda. **3 ta bankdagi** (*Ipoteka Bank, Hamkor Bank, O'zmilliybank*) **3 ta mahsulot** minimal summa talab qilmasdan (0 USD/EUR) mavjud, yana **3 ta bankdagi** (*Xalq Banki, O'zmilliybank, Hamkor Bank*) **5 ta mahsulot** esa 10 USD/EUR gacha bo'lgan minimal chegarani nazarda tutadi (14-rasm).

Bank omonatlari bozori barqaror rivojlanib bormoqda va banklarning mahsulotlar ommabopligini kengaytirishga bo'lgan qiziqishini namoyon etmoqda. Banklar asta-sekin kirish to'siqlarini kamaytirib, xizmatlarni yanada qulay va moslashuvchan qiluvchi raqamlashtirishni kuchaytirmoqda.

Ushbu tendensiyalar nafaqat bank tizimiga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi, balki aholida jamg'arma madaniyati va moliyaviy rejalashtirish rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Tijorat banklarining rasmiy veb-saytlari havolalari

 mikrokreditbank.uz	 uzumbank.uz	 smartbank.uz	 avo.uz
 yangibank.uz	 saderatbank.uz	 kdb.uz	 ofb.uz
 nbu.uz	 ipotekabank.uz	 tengebank.uz	 kapitalbank.uz
 ipakyulibank.uz	 aab.uz	 asakabank.uz	 brb.uz
 utbk.com	 octobank.uz	 universalbank.uz	 xb.uz
 madadinvestbank.uz	 agrobank.uz	 hamkorbank.uz	 tbcbank.uz
 uzpsb.uz	 apexbank.uz	 aloqabank.uz	 trastbank.uz
 poytaxtbank.uz	 turonbank.uz	 hayotbank.uz	 garantbank.uz
 anorbank.uz	 infinbank.com	 davrbank.uz	